

„Le kellene rántani a klasszikus zene ódivatú leplét!”

Az új esztendőben új kihívásokat keres Kollár Imre

Különleges, öt estéből álló operasorozatot hallgathattak meg az érdeklődők az Óbudai Társaskörben januárban és februárban. A Miből lesz a cserebogár? címet viselő előadásokon ugyanis a közönség bepillantást kapott abba, hogyan születik meg egy operaprodukció, mi történik a próbákon, hogyan teremődik meg egy-egy figura. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Tanárképző Intézetének énekszakos hallgatói Mozart Figaro házassága című darabját vitték színre Fehér András rendezésében. S bár az első estéken még nem volt telt ház, a sorozat végére az érdeklődők megtöltötték a Kiskorona utcai termet. Az előadások dirigense, Kollár Imre úgy véli, többek között ilyen produkciókra van szükség ahhoz, hogy még többen kíváncsiak legyenek a komolyzenére. A Debreceni Filharmonikus Zenekar első karmestere nagyon lényeges kérdésnek tartja a közönségnevelést, utánpótlásteremtést, s úgy vélekedik, ideje átértékelniünk a klasszikus kultúrának a mai társadalomban betöltött helyét és szerepét. Kollár Imre azonban nemcsak a komolyzene új útjait és lehetőségeit kutatja, hanem a dirigensi pályáján is új kihívásokat keres.

– Az Óbudai Társaskörben az akadémisták közül nem az operatanszakosok, hanem a tanárképzősök léptek pódiumra. Mi volt ennek az oka?

– Maga az ötlet, hogy a nézők ne csak a teljesen kész előadást lássák, hanem előttük alakuljon, formálódjon a produkció, s a próbafolyamat minden mozzanatát is figyelemmel kísérhessék, *Fehér Andrástól* származik, s mivel a rendező a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Tanárképző Intézetének énekszakos hallgatóival foglalkozik, így kézenfekvő volt, hogy az ő növendékei lépjenek pódiumra. Örömmel vettem részt én magam is ebben a sorozatban, hiszen az opera műfaja nagyon közel áll hozzám, az akadémián ugyanis a karmesterképző mellett énekszakra is jártam, s később *dr. Sipos Jenő* lett a mesterem. Ezeket a rendhagyó előadásokat a publikum is roppant mód élvezte, és a sorozat számos hasznos tanulsággal szolgált. Az óbudai estek – amelyek mindegyikét átszötte a humor – elsősorban a rendezés folyamatáról szóltak, de persze a próbák során számos zenei kérdéstről is szó esett. Remélem, a *Miből lesz a cserebogár?*-nak lesz folytatása, mert úgy vélem, új utakat

kell találni a közönséghez. Ha azt akarjuk elérni, hogy újabb és újabb nézők számára váljon érdekessé, vonzóvá a komolyzene, más módszerekkel kell dolgoznunk, mint a korábbi esztendőben.

– Sikerült ezekkel az előadásokkal a fiatalabb érdeklődőket is becsalogatniuk a nézőterre?

– Nem látványosan sokan, de azért akadtak főiskolások, egyetemisták is a teremben. Úgy vélem, ismeretterjesztő, kedvcsináló produkciókból napjainkban nagyon nagy a hiány. Fel kellene végre ébrednie a döntéshozóknak, hiszen mi, muzsikuskok már egyre inkább tisztában vagyunk azzal, hogy harcolni kell a közönségünkért. Ilyen kísérlet, próbálkozás volt például ez az óbudai sorozat is. Régen teljesen természetes volt, hogy mielőtt az Operaházba indult valaki, otthon leemelte a polcra az Operakalauzát, elolvasta a darab születésének körülményeit, és felkészült a cselekményből. Az emberek azonban most azt várják – akár csak a moziban –, hogy a dalszínházban vagy a koncertteremben is szórakoztassák őket. Nem akarják igazán tudomásul venni, hogy az igényes kultúrát nem adják ingyen, meg kell érte dolgozni. Pedig szükség van arra, hogy fogódzkodókat nyújtsunk, s mindenki számára könnyebben érthetővé és élvezetesebbé tegyük ezt a művészeti ágat. Ennek egyik fő zászlóvivője – a Művészetek Palotájában tartott operasorozatával – Pál Tamás. Ő pontosan azt te-

szi, amit úgy vélem, mindenkinek meg kellene tennie. Azt is tisztán kellene már a döntéshozóknak, s a különböző zenei szervezetek vezetőinek látnia, hogy Kodály Zoltán mondása: „a zene legyen mindenkié”, napjainkban már szinte megvalósíthatatlan. Korábban, az elmúlt évtizedekben mindez sokkal egyszerűbb volt, hiszen a kultúra alanyi jogon járt mindenkinek, még akár annak is, aki erre egyébként nem tartott volna igényt. A TSz dolgozókat buszokra rakták, megtöltötték velük az Erkel Színházat, a brigádnaplóban pedig kötelező volt néhány koncertjegyet is beragasztani. Nem volt konkurencia, s ez – az egyáltalán nem természetes állapot – az elkényelmesedéshez vezetett. Az együttesek azt szokták meg, hogy csupán muzsikálniuk kell, s megtelik a terem, elfognak a belépők. De még a nézőszám sem volt igazán fontos, hiszen ha egy együttes rendszeresen fél ház előtt játszott, a szükséges állami támogatást akkor is megkapta. Pedig azt tudomásul kell vennünk, hogy az ezt megelőző korokban az igényes kultúra mindig csak egy kiváltságos, szűk réteg szórakozása volt. A klasszikus művészeti ágak ápolóinak ezért ma nem lehet az a célja, hogy sportszarnokokat töltsenek meg, inkább azt a 10–20% -ot, kell megtalálniuk, aki igazán számít. Régen azoknak volt pénze – hiszen korábban mecénások tartották fenn a zenekarokat, különböző színházakat –, akiknek igényük is volt a kultúrára. Ma ez teljesen másképpen, sőt, sok esetben teljesen fordítva működik. Napjainkban, mint alapvető érzelemre, az emberi hiúságra lehet apellálni. Sikeres, reprezentatív dologgá kell tenni a koncertre, az operába járást, s akkor talán be lehet rá majd csalogatni a közönséget. A komolyzenében azonban mi mostanában főleg csak „halottfeltámasztásokkal” foglalkozunk. Le kellene rántani végre az ódivatú leplet a klasszikus zenéről! Ideje lenne maivá, izgalmassá tenni. Valahogyan közelebb kellene hozni napjaink emberéhez, s ehhez rengeteg ötletre, új elképzelésre, akár forradalmi átalakításra lenne szükség! Kérdés, hogy mindehhez milyen partnereket talál az ember...

– Ön nagyon sikeresen kezdte a dirigensi pályafutását, hiszen a Budapesti Nemzetközi Karmesterversenyen már húsz esztendősen elnyerte a közönségdíjat, s ezt követően a különböző külföldi se-

regszemléken is kiválóan szerepelt. Volt az Operaházban zenei asszisztens, dolgozott Kobayashi Ken-Ichiro mellett is. Ezt követően 1994-ben lett a Debreceni Filharmonikus Zenekar vezető dirigense, s valahogy ettől kezdve mintha eltűnt volna a hazai zenei életből, sokkal kevesebbet lehetett hallani Önről.

– Amikor a debreceni felkérést elvállaltam, előtte sokat gondolkodtam azon, hogy a budapesti szabadúszó életet válasszam, vagy inkább menjek el karmesternek egy kevésbé rivaldafényben lévő, vidéki együtteshez, ahol azonban lehetőségem van a szakma megtanulására. Nehéz kérdés volt, s én a Debreceni Filharmonikusok mellett döntöttem. Ma is úgy gondolom, hogy ilyen komoly munkára, amelynek során egy-egy darabot addig próbáltam, amíg igazán jónak nem tartottam, s valóban azokat a szólistákat hívtam meg, akikkel muzsikálni akartam, a fővárosban nem lett volna részem. Abban azonban nagyot tévedtem, hogy azt hittem, elég, ha minőséget produkál az ember, s ezzel máris kapuk sorát nyitja meg maga előtt. Mondhatjuk, épp az ellenkezője történt... Viszont az eltelt másfél évtizedben megtanultam a szakma alapjait, s ezt a tudást most már ideje kamatoztatni.

– Ennyi vidéken töltött év után azonban nem egyszerű feladat visszakérülni a fővárosi zeneélet vérkeringésébe...

– Viszont nem is reménytelen a dolog... A karmesteri pálya nem harmincesztendősen ér véget, van hát ideje az embernek a vezénylési tapasztalatok és a széles repertoár hasznosítására. Sok olyan dirigent is láttam már, akinek ugyan nagyon jól indult el fiatalon a karrierje, de aztán elfogyott a lendülete. Az is igaz, ha valakit elkap a gépszív, s egyre-másra jönnek a felkérések, turnék, akkor nincs ideje az elmélyült tanulómunkára. Csak abból tud gazdálkodni, amit korábban megtanult. A mi pályánkról sokan azt mondják, igazán a hatvanadik ikszen túl kezdődik. Ezért is örülök, hogy az elmúlt években volt időm az alapos munkára, a tapasztalat- és a rutinyűjtésre. Most majd a koncerteken kell bizonyítanom... Ebben az esztendőben új utakat, kihívásokat keresek, s szeretnék többször szerepelni a fővárosban is.

–Két évtizede dirigál. Milyen művek alkotják a törzsrepertoárját, milyen műveket vezényel a legszívesebben?

– A kedvenceim Mozart és Bartók, de egy Brahms-művet is ugyanolyan lelkesen dirigálok. Ahhoz azonban, hogy az ember élesen szelektáljon a felkérések, kompozíciók között, már nagyon jó helyzetben kell lenni. S azt sem szabad elfelejteni, hogy mi rettentően ki vagyunk szolgáltatva az együttesünknek. A műsor-szerkesztésben, programösszeállításban pedig egy vidéki zenekar esetében még inkább lényeges, hogy az adott közönségnek mire van igénye. S bár nekem az énekes műfaj is nagyon fontos, hiszen nyolc esztendőn keresztül tanultam énekelni, mégis a szimfonikus repertoárom a tiszte-rese az operainak.

– Zeneakadémistaként miért a vezénylést és nem az operaszínpadot választotta?

– Így alakult. Nagyon korán díjakat nyertem, elindult a karmesteri pályám, s azzal teljesen tisztában voltam, hogy az éneklés és a vezénylés nem megy együtt, hiszen mindkettő nagyon időigényes, s komoly fizikai igénybevételt jelent. Választanom kellett, s ekkor még azt, hogy milyen baritonista lenne belőlem, nem lehetett megjósolni. Ettől függetlenül az éneklés fontos része maradt az életemnek, s a karmesteri munkámban is sokat segít.

– Miben lett más, változott meg az eltelt évtizedek alatt a karmesteri ars poeticája?

– Az ember fiatalon, s persze később is, a tökéletes koncertre törekszik. Ma azonban már hajlandó vagyok elfogadni azt, hogy hibátlan előadás nem létezik. Wagner mondogatta, hogy a Trisztánt nem lehet kifogástalanul előadni, mert az kibírhatatlan volna... Egy dolog azonban az eltelt évtizedek alatt jelentősen megváltozott a gondolkodásomban. Most sokkal inkább kielégít az, hogy az adott anyagból a maximálisat, a lehető legjobbat kihozzam. Régebben egy rossz zenekar hallatán őrzöngtem, ma már annak örülök, ha képes vagyok az együttest a tőle telhető legjobb játékra ösztönözni. S persze, a világlátásom is más lett. Most már sajnos egyre inkább azt látom, hogy egy karmester szempontjából is fontosabak a társadalmi, politikai kapcsolatok, mint az, hogy valóban milyen tudással rendelkezik... Valószínűleg ez a tapasztalat is a korral jár...

R. Zs.